

Foreword

This publication is a collection of original research in the field of social work, done in Poland between 2015 and 2019. Most of the authors stayed in our country for a period of about 6 months, studying various areas of socio-educational and social work activities under the Erasmus Mundus ADVANCES master's program. We decided that this research potential cannot be shelved and forgotten, because these studies contain very valuable insights on social work itself, its educational value and important social contexts, while also offering a different perspective on the issues and problems of Polish and international social work professions seen from the vantage point of Polish and foreign researchers who interpret local problems as an example of global issues and their challenges. The very fact that most of the researchers came from outside of Poland also brought a different perspective to the reality—it shows how the experiences of the country of origin among people who received different education in social work and have different international experience in social work practice, affects their understanding of social issues of a country they do not know, and whose language and historical traditions they may not fully understand. However, the issue of 'reading' social work from the perspective of multiculturalism, global change and global education, is more important than 'reading' Poland in this book. Apart from participating in the Erasmus Mundus program, all authors were researching various dimensions of social work from a similar critical perspective during their study at the Faculty of Education, at the University of Warsaw, Poland. Bearing in mind the limitations accompanying the conducted research, primarily in terms of time, it was possible to gather and develop research materials, and we hope that reading the texts of a these young researchers from around the world will encourage readers to conduct international research, embolden Polish and foreign authors to look at social problems from specific perspectives that transcend the local, and provide space for

discussions about the role of research in social change and a better understanding of social work and social assistance. The book is addressed to Polish and foreign readers who undertake research or intend to undertake it in a country other than their own. For Polish readers, the presented perspective is also an opportunity to get acquainted with the analysis of activities and research areas studied by our young researchers. Some of these refreshing insights will without a doubt surprise the reader; some may appear offensive or misconstrued in the context of Polish specificity. The subject matter does not always concern our country, but it seems important that the influence of experience and research perspectives discussed during the authors' studies in Poland brought additional value to the way they planned, conducted, and reflected on their research.

Some of the conclusions or recommendations might seem astonishing to Poles. This external view is, however, very much needed by us all. There is no better way to establish dialogue about diversity than to recognize the differences in our understanding of the same things, which we do indeed see differently. I hope that researchers, students, social workers, and academics will find a number of interesting topics in this study. Perhaps they will take them up again from new perspectives, building on or contending with what they have read. This is what I and the authors of this publication hope for: to create vivid, dynamic, creative knowledge that inspires all of us to reflect on the role of practice and research, not only in relation to our own domestic problems but also when encountering international challenges. The joy of discovering the world and sharing this discovery with others is another advantage of this volume.

This collection of articles is divided into three parts.

The first part is dedicated to studies focusing on several problem areas related to the needs of groups at risk of exclusion, which themselves are unable to fight for their rights. In each of the presented studies, there is a specific problem that tends to be overlooked in general descriptions of social problems. Not only do street children have a problem with time management and care but we also do not know how to communicate with them in their language in order to understand their system of values and capabilities. Children whose parents left abroad for work and who seemingly cope with the problem of abandonment pose another major challenge for social work, which usually focuses on economic well-being and leaves comprehensive care behind. Single motherhood among teenage mothers is not only a problem of unfinished education and suspended careers, but also damaged relationships in their families, which often fate them to a lonely struggle to become good parents, despite their young age and lack of support. Another contributor challenges the prevailing debates on aging societies, confronting them with the situation of forced migration of older people in refugee groups. All of these texts confront us with the need to reformulate our current thinking about social work as a field that not only implements social aid tasks within the state-run system but

also—and perhaps above all—actively seeks to provide the best support to the people who might be socially ‘invisible.’

The second part, entitled “Understanding socio-political systems in social work practice,” comprises several studies that close in on the issue of cooperation with systems relevant to the integration of social support. Governmental family support programs (such as the Polish 500+, which is not exclusively addressed to the most needy), local development and social integration programs, and the organization of the health care system are important (albeit not primary) tasks in the field of social work. This area is an important voice for practitioners from social assistance areas to consider why cooperation with various social partners is not sufficient as of yet. At the same time, it is a challenge for social workers who, having recognized the current limits of competences of various structures, would like to exceed and integrate them, operating on the fringes of these systems or moderating the sharp distinctions between them.

The third thematic group develops the theme of crossing the boundaries of social work’s interests, primarily in the area of its working methods. It includes texts examining the activities of social organizations (NGOs), the various forms of political advocacy and social entrepreneurship as important categories showing the tendency in contemporary support measures to verge beyond the traditional frameworks of public systems assistance. There is a visible change in the narrative of the young generation of researchers: it is not the social work involved in social and advocacy organizations or entrepreneurship, but the social work that operates in these areas that has, in my opinion, become an important message of this section of the volume.

In summary, to see the invisible, to strengthen the systems, to penetrate new opportunities for involvement: these are the proposals formulated by the young researchers-practitioners, prompting us to make efforts to improve social theory and practice, despite the existing shortcomings, i.e. in the face of the work that lies ahead and the changes that continuously present it with new challenges.

I firmly believe the texts in this collection are exceptionally interesting and worth a careful read, which I strongly encourage, hoping for inspirational follow-ups to these discourses, a continuity of shared experiences and a vigorous exchange of thoughts on the role of social work in and outside of Poland.

Editor
Faculty of Education
University of Warsaw, Poland

Wprowadzenie

Niniejsza publikacja jest zbiorem autorskich prac badawczych z zakresu pracy socjalnej prowadzonych w latach 2015–2019. Autorami są w większości osoby, które przebywały w Polsce przez okres około 6 miesięcy i studiowały różne obszary działalności społeczno-wychowawczej oraz pomocowej w ramach programu studiów magisterskich Erasmus Mundus ADVANCES. Uznaliśmy, że nie można takiego potencjału badawczego odłożyć na półkę i zapomnieć o nim, gdyż prace te zawierają bardzo cenne spostrzeżenia na temat zarówno samej pracy socjalnej, działań edukacyjnych i ich społecznych kontekstów, ale także inny ogląd sprawy i problemów polskich zawodów pomocowych widzianych z perspektywy obcokrajowca – badacza, który nasze lokalne problemy odczytuje jako przykład problemów i wyzwań globalnych. Sam fakt, że większość badaczy nie pochodziła z Polski – ukazał jak doświadczenia kraju pochodzenia osób które otrzymały edukację w zakresie pracy socjalnej i mają międzynarodowe doświadczenie praktyczne, wpływają na ich rozumienie kwestii społecznych kraju, którego nie znają, którego języka i tradycji historycznych być może nie w pełni rozumieją. Bardziej jednak niż „odczytywanie” Polski jest w tej książce ważna problematyka „czytania” różnorodnych obszarów pracy socjalnej z perspektywy wielokulturowej, globalnych zmian i globalnej edukacji socjalnej. Wszystkich autorów bowiem łączy – poza uczestnictwem w programie Erasmus Mundus, badanie różnych wymiarów pracy socjalnej w podobnej, krytycznej perspektywie, podczas studiowania na Wydziale Pedagogicznym w Uniwersytecie Warszawskim. Mając na uwadze ograniczenia towarzyszące prowadzonym badaniom, przede wszystkim w zakresie czasu możliwego do zgromadzenia i opracowania materiałów do badań, mamy nadzieję, że lektura tekstów kilkunastu młodych badaczy z całego świata zachęci czytelników do prowadzenia badań międzynarodowych, skłoni zarówno polskich jak i międzynarodowych autorów do przyglądania się problemom

społecznym z określonej, nieco dalszej niż lokalna, perspektywy, i wyznaczy przestrzeń do dyskusji o roli badań w zmianie społecznej i o lepszym rozumieniu działań pomocowych. Książka jest skierowana do czytelników polskich i zagranicznych, którzy podejmują badania lub zamierzają je podjąć w kraju innym niż ich własny. Dla czytelnika polskiego jest to także możliwość zapoznania się z analizą działań pomocowych i obszarów badawczych, które wydały się interesujące naszym młodym badaczom. W niektórych przypadkach zaskoczy być może świeżość spojrzenia, w innych może będzie razić niezrozumienie kontekstu polskiej specyfiki, czy zdumiewające dla Polaka konkluzje lub rekomendacje. Tematyka nie zawsze dotyczy naszego kraju, lecz jest niezwykle ważna z uwagi na wpływ doświadczenia i perspektyw badawczych dyskutowanych podczas studiów w Polsce. To spojrzenie z zewnątrz jest jednak nam wszystkim bardzo potrzebne. Nie ma bowiem lepszej drogi do dialogu o różnorodności niż rozpoznanie różnic w rozumieniu tych samych rzeczy, które widzimy – inaczej. Mam nadzieję, że badacze, studenci, pracownicy socjalni, akademicy znajdą w tym opracowaniu szereg interesujących tematów. Może podejmą je na nowo, inaczej, w uzupełnieniu lub w krytycznej dyskusji do tego co przeczytają. Taką mam ja i autorzy niniejszej publikacji nadzieję – na tworzenie wiedzy żywej, dynamicznej, twórczej, inspirującej nas wszystkich do refleksji międzynarodowej nad rolą praktyki i badań nie tylko wobec własnych krajowych problemów, ale i wobec międzynarodowych wyzwań jakie stoją przed nami wszystkimi. Radość odkrywania świata i dzielenia się z innymi jest dodatkowym atutem tych prac.

Niniejszy zbiór został podzielony na trzy części.

Część pierwsza poświęcona jest opracowaniom, które na pierwszym planie ukazują kilka obszarów problemowych, związanych z potrzebami grup zagrożonych wykluczeniem, a które same w niewielkim stopniu mogą/potrafia walczyć o swoje prawa. W każdej z prezentowanych prac jest to określony problem, który ginie w uogólnionych opisach problemów społecznych. Dzieci ulicy to nie tylko problem zagospodarowania czasu i opieki ale także komunikowania się z nimi ich językiem, w celu zrozumienia ich świata wartości, potencjałów i możliwości. Dzieci, których rodzice wyjeżdżają za granicę w celach zarobkowych pozornie radzące sobie z problemem opuszczenia to duże wyzwanie dla pracy socjalnej skupionej na aspektach ekonomicznego dobrostanu, podczas gdy potrzebna jest opieka całościowa w sytuacji opieki zastępczej lub opieki monoparentalnej. Samotne macierzyństwo nieletnich matek, to nie tylko problem przerwanej nauki i zawieszony kariery, ale zniszczonych relacji w rodzinie, przez które skazane są bardzo często na samotną walkę o to by być dobrymi rodzicami, mimo młodego wieku i braku wsparcia otoczenia. Powszechne debaty o starzejących się społeczeństwach zderzone z sytuacją przymusowej emigracji osób starszych w grupach uchodźczych – stawiają nas przed koniecznością przeformułowania naszego dotychczasowego myślenia o pracy socjalnej jako dziedziny nie tylko realizującej określone zadania pomocowe w systemie

państwa, ale a może przede wszystkim aktywnie poszukującej i ukazującej problemy „niewidzialne” społecznie.

Część druga zatytułowana „Rozumienie systemów społeczno-politycznych w praktyce pracy socjalnej” sytuje kolejne prace wokół zagadnienia działania we współpracy z systemami mającymi znaczenie dla integracji działań pomocowych. Zarówno programy rządowe wsparcia rodzin (takie jak 500+ nie skierowane tylko do osób najbardziej potrzebujących), jak i działania na rzecz aktywizacji lokalnej i integracji społecznej, czy wreszcie udział i wsparcie w organizacji systemu ochrony zdrowia, stanowią ważne choć nadal wydaje się, że jednak nie priorytetowe zadania w obszarze pracy socjalnej. Ten obszar stanowi ważny głos praktyków z obszarów pomocowych do zastanowienia się, z jakich powodów współpraca z różnymi partnerami społecznymi nie jest jeszcze wystarczająca. Jednocześnie stanowi wyzwanie dla pracowników socjalnych, którzy widząc obecne granice kompetencji różnych struktur, chcieliby je przekraczać, integrować i działać na pograniczach owych systemów lub w celu łagodzenia ich ostrych rozgraniczeń.

Trzecia grupa tematyczna rozwija wątek przekraczania granic zainteresowań pracy socjalnej, przede wszystkim w obszarze metod jej pracy. Znajdują się w niej teksty badające działalność organizacji społecznych, formy rzecznictwa politycznego czy przedsiębiorczości społecznej jako ważnych kategorii ukazujących tendencje do współczesnego „wychylania się” działań wspierających, poza tradycyjne ramy publicznego wsparcia o charakterze pomocowym. Widoczna jest tu zmiana w narracji pokolenia młodych – to nie praca socjalna zainteresowana organizacjami socjalnymi, rzeczniczymi czy przedsiębiorczością, lecz działająca w tych obszarach, stała się w moim przekonaniu ważnym przesłaniem tej części opracowań.

Widzieć niewidzialne, wzmacniać systemowo, penetrować nowe możliwości zaangażowania – to propozycje załączonych tekstów młodych badaczy-praktyków, inspirujące nas do podejmowania wysiłku w celu ulepszenia teorii i praktyki społecznej, mimo niedostatków - a zatem wobec pracy, która jeszcze nas czeka i zmian, które stają się dla niej nieustającym wyzwaniem.

W moim przekonaniu teksty, z którymi zapoznają się Państwo w niniejszym zbiorze, są niezwykle interesujące i warte uważnej lektury. Bardzo gorąco zachęcam do tego, licząc na inspirujące kontynuacje naukowych dyskursów i budowania wspólnych doświadczeń, wymianę myśli o roli pracy socjalnej, nie tylko w Polsce.

Redaktor zbioru
Wydział Pedagogiczny
Uniwersytet Warszawski